

SLOVANSKA KNJIŽNICA
LJUBLJANA

B1375

Pravilnik

o zaščiti pred zračnimi napadi

Ponatis iz „Službenega lista“
kosa 37, z dne 10. maja 1939

Ljubljana 1939

Izdala Mestna občina ljubljanska - Tiskovni referat

MESTNA STROKOVNA
KNJIŽNICA
* LJUBLJANA *

9006882

Pravilnik o zaščiti pred zračnimi napadi.

Splošno navodilo.

A. O bojnih strupih in prvi pomoči.

1. Opredelitev.

Bojni strupi so plinasta, tekoča ali trdna telesa, ki se spuščajo v obliki plina, pare in dima ali praha iz različnih bojnih sredstev, najpogosteje pa iz letal, in ki delujejo zelo škodljivo na ljudi in živali, na živila kakor tudi na kraje, kjer ljudje stanujejo ali se mudé.

2. Fizikalne lastnosti bojnih strupov.

Manj je bojnih strupov, ki so brez barve ali brez duha; večina njih pa ima barvo in duh. Barva je lahko svetlejša ali temnejša, zelenkasta, rumenkasta, rdečkasta, sivkasta, rjava itd., duh pa je lahko po česnu, gorčici, čokoladi, suhem listju, rastlinski ali sadni gnilobi itd.

Vsi bojni strupi so nekaj gostejši in težji od zraka, drugače bi se naglo porazgubili in le malo učinkovali. Zato se bojni strupi plazijo po površju zemlje in se zbirajo na nižjih krajih in globelih, v dolinah, rupah, jamah, vodnjakih, kletih itd., kjer se najdalj drže.

Bojni strupi se pojavijo lahko: v trdnem stanju v obliki prahu ali dima, v tekočem stanju v obliki kapljic ali pare in v plinastem stanju, t. j. kakršen je zrak. Najsi se pojavijo v kateri koli obliki, delujejo bojni strupi: ali na notranje organe človeškega organizma ali vnanje ali pa v obeh smereh, t. j. na notranje in na vnanje organe. Na notranje organe delujejo predvsem po vdihavanju, eventualno tudi po zastrupljeni hrani ali pijači; vnanje pa delujejo skozi kožo, pri čemer prodrejo skozi vsako navadno obleko in obutev.

3. Učinkovanje bojnih strupov.

Učinkovanje bojnih strupov je odvisno od gostote (koncentracije), t. j. od množine strupa v kubičnem metru zraka. Učinkujejo lahko trenutno ali pa šele čez nekaj časa. Učinek je lahko smrtonosen ali pa povzroči samo lažje ali hujše obolenje določenih organov.

Vsi bojni strupi se delijo poglavitno na dražljivce, stanične (celularne) strupe in na prave strupe.

a) Dražljivci. V to skupino spadajo:

1. solzavci (kamor spada kloracetofenon, brombenzilcianid, kloraceton, bromaceton). Ti strupi povzročajo vnetje očesnih veznic s solzenjem in hudo občutljivost oči za svetlobo. Spoznajo se po tem, da trenutno napadejo oči. Za prvo pomoč zoper te strupe je treba dati mrzel obkladek na oči;

2. kihavci iz arzijskih spojin (kamor spadajo difenilklorarzin, difenilcianarzin, difenilaminoklorarzin, etilarzindiklorid ali etilarzindibromid itd.) Ti strupi dražijo poleg očesne veznice zlasti še sluznice v nosu in grlu in povzročajo neprestano kihanje, kašelj, vzdigovanje in bruhanje; dalje, hudo izločanje tekočine iz nosa, eventualno tudi krvave izmečke, močan pritisk v zgornjem delu prsi ob zastajanju dihanja, davljenje, glavobol in naposled tudi poškodbe na koži. Za prvo olajšavo je treba uporabljati mrzle obkladke čez oči in obraz; če boli glava, tudi čez teme in zatilnik; pri kašlju, davljenju ali krvavih izmečkih tudi čez prsa in hrbet.

b) Stanični (celularni) strupi, ki so:

1. dušljivci ali pljučni strupi, kamor spadajo klor, fosgen (ogljikooksidklorid), perklor (klorirani metilformiat) ali difosgen, klorov pikrin, etilarzindiklorid, klormetilester mravljinčne kisline. Vsi ti strupi imajo nekakšen neprijeten duh, kakor n. pr. po gnilem listju. Ti strupi dražijo nos in grlo in povzročajo trenutno kašelj ali stisnejo grlo in pljuča in uničujejo v njih pljučne mešičke in lasovite krvne žilice. Zato pljuča otečejo in pritiskajo na srce, a nastane tudi krvavljenje iz ust in nosu, kar vse dovede trenutno do težkega obolenja, pa tudi do hipne smrti. Slabe gostote in malo množino vdihanega strupa morejo zdrava pljuča in srce še dokaj lahko preboleti. Fosgen je znatno močnejši od klora. Ti strupi ne delujejo vna-
nje na kožo.

Prva in najvažnejša pomoč poškodovancem po teh strupih je največji mir, hkrati pa jih je pokriti z odejo, da se ogrejejo, kakor tudi kar moči hitro prenesti na nosilih brez stresanja v bolnišnico ali do zdravnika. Prvo pomoč dá lahko tudi osebe iz zdravstvene ekipe, ki se je za to na posebnem tečaju posebej izučilo;

2. mehurjevci, t. j. kožni strupi tipa iperita (diklordietilsulfid) in lewisita I, II in III (klorvinilarzindiklorid, diklordifenilarzinklorid, triklortrivinalarzin). Iperit velja za enega najmočnejših strupov. Ima duh po gorčici in česnu. Njegov učinek se začuti šele po nekaj časa, po 3 do 4 urah v obliki lis, nato pa v obliki mehurjev z rumeno tekočino pod kožo in traja zelo dolgo. Bolečine se začno šele po 2 do 3 dneh. Zato velja ta strup za zahrbtnega. Kot fizikalno telo je tekočina, ki se pojavlja v obliki pare ali zelo drobnih kapljic. Kot tak deluje najmočneje na nežnejše dele telesa: na očesno veznico, sluznico v nosu, ustih, grlu in pljučih, in vnanje predvsem na nežnejše dele kože, v močnejši gostoti pa tudi skozi obleko in obutev na vsak del telesa. Povzroča obolenja na očeh, začeni z močnim solzenjem pa do gnojenja, zaradi česar lahko povzroči tudi slepost. Vse ostale poškodbe od iperita imajo podobo opeklin, od močne pordečitve kože pa do uničenja sluznic. Vsi ti strupi povzročajo trenutno močne bolečine in se vsa ta obolenja težko in počasi zdravijo in pogosto povzročijo smrt. Razen neposrednih pojavov obolenja od iperita se pokažejo kot neposredni pojav tudi posinjelost obraza, srčna slabost, glavobol in bruhanje.

Prvi varnostni ukrep pred nevarnostjo po iperitu je ta, da se podaš še pred poškodbo v kakršen koli zaprt prostor, ker iperitova para, kakor vodena para, ne prodira v nevarni meri skozi rege pri oknih ali vratih; ob poškodbi pa je treba takoj sleči vso zgornjo obleko in kar najhitreje, v 15 do 30 minutah, oditi v bolnišnico, kjer se mora poškodovanec najprej dobro umiti z milom; še bolje je pa, da se okopa in ostriže, nato pa namažejo poškodovana mesta s klorovim apnom in se potem nadaljuje zdravniška oskrba.

Razen spredaj navedenega je iperit tudi zelo odporen strup. Tudi če pade na zemljo ali na kakšno stvar, se dolgo drži v obliki kapljic ali vlage in povzroča z izhlapevanjem ali ob dotiku zastrupitev, kakor pri neposrednem napadu z iperitom. V hladu in na zmerni vlagi se lahko drži prav nenavadno dolgo. Zaporedno vroče sonce in dež ga lahko izhlapita in sprejeta, t. j. uničita v 8 do 15 dneh.

Zaradi vsega tega se iperit navadno uničuje umetno. Oddelki (kemijski), ki preiskujejo (ugotavljajo) in uničujejo bojne

strupe, morajo biti zaradi iperita opremljeni s specialno zaščitno obleko in obutvijo.

c) Pravi strupi, in to:

1. tipa cianovodikove kisline, ki se uporablja tudi za dezinfekcijo stanovanj in kamor spada tudi bromcian, ali

2. tipa ogljikovega monoksida (ki nastaja tudi pri zgorevanju oglja).

Ti strupi morajo prodreti v organizem, če naj učinkujejo. To se zgodi z vdihavanjem. Tedaj povzročijo v zadostni gostoti trenutno smrt. Drugače meri njih delovanje na živčni sistem in na kri. Tedaj se pojavijo po jakosti gostote krči, živčni napadi, nezavest in smrt pri cianovodikovi kislini, slabost, glavobol, šumenje v ušesih, nezavest in smrt pa pri ogljikovem monoksidu. V tem in onem primeru so čisti zrak in umetno dihanje ali dajanje kisika po malem, včasih tudi puščanje ali transfuzija krvi prva pomoč. Pri cianovodiku razen tega tudi polivanje zatilnika z mrzlo vodo, pri ogljikovnem monoksidu pa gorki obkladki.¹

4. Način zaščite proti bojnim strupom.

Notranji organi se ščitijo proti bojnim strupom z masko proti bojnim strupom.

Ob vsakem bombardiranju je treba dati masko na obraz, ker se ne more vedeti, ali se obenem z bombardiranjem ne mečejo tudi bojni strupi. Masko je načeloma treba imeti vedno pri sebi, iz zastrupljenega prostora pa je treba čimprej oditi.

Maske samó v hermetično zaprtem zaklonišču, ki je kot tako nalašč zgrajeno in če je v redu, ni treba natikati na obraz.

Če nimamo maske, se začasno lahko zaščitimo z namočeno krpo ali robcem ali ruto, ki jo tiščimo na nos in usta, ker vlaga zadržuje, vpija ali slabi vse bojne strupe, najsi so v trdnem, tekočem ali plinastem stanju.

¹ Ogljikov monoksid se kot vojni strup v vojni 1914. do 1918. ni uporabljal, ker je lažji od zraka; ali navadno se razvija ob požarih in razpoku vseh projektilov in povzroča poleg eksplozije tudi zastrupljenje v zakloniščih, kavernah, kletah itd. Tja se navadno priplazi in se tamkaj zbira. Plini pri eksplozijah imajo lahko do 60% ogljikovega monoksida. Maska zoper bojne strupe ne ščiti proti ogljikovemu monoksidu.

Bojni strupi, ki delujejo na kožo (mehurjevci), prodrejo skozi vsako obleko in tudi skozi usnjeno obutev; zato ščiti pred njimi samo specialna zaščitna obleka. Zaradi teh bojnihstrupov se je najboljše zateči v kakršno koli zaklonišče, četudi le v navadno sobo.

Zaklonišče, tudi najpreprostejše in v naglici narejeno, je vselej koristno.

5. Splošni popis maske.

Maske sestojijo poglavitno iz naličnice ali obrazine, cevi (tula) in cedila ali filtra; imajo pa lahko tudi samo naličnico in cedilo. Takšne so navadne civilne maske.

Naličnica se namešča na obraz in rabi v to, da brani zastrupljenemu zraku pristop do dihal, nosa in ust, pa tudi do oči. Cev rabi v to, da veže naličnico s cedilom in da prevaja precejeni in prečiščeni zrak iz cedila v naličnico. Cedilo pa rabi v to, da prečišča — prefiltrira ali preceja zastrupljeni zrak in da prepušča samo čist zrak v cev oziroma v naličnico do nosu.

Vsak teh delov maske mora biti popolnoma v redu in morajo biti vsi med seboj tako spojeni, da ne more priti zrak z nobene strani v naličnico, razen skozi cedilo. Naličnica se mora h koži obraza tako tesno prilegati, da tudi s te strani zrak nikakor ne more priti vanjo. Cedilo ali filter pa je najpomembnejši del pri maski in je to, kar so pri človeku pljuča. Vsebovati mora take sestavine, da ne dopušča za določene čas prehoda nobenemu plinu, pari ali dimu, razen čistemu zraku. Zato se mora cedilo občasno izmenjavati; zaradi teh občutljivosti mask se smejo té prodajati in nabavljati samo, če so odobrene od države.

B. O odpravljanju (evakuaciji) prebivalstva ob napadih iz zraka.

1. Važnost kraja in delov ozemlja za izseljevanje.

Po taktiki zračnih napadov na notranjost države je v vsaki državi pomen posameznih krajev kakor tudi posameznih delov ozemlja različen. Zato je potrebno, da se določi posebni

pomen vsakega kraja, eventualno tudi vsakega prostora, zlasti ob meji. Po tem pomenu je treba določiti tudi, v kateri meri naj se prebivalstvo, če bi bila vojna, odpravi, t. j. izseli ali oddalji ali pa samó zaklanja pred zračnimi napadi.

2. Načelni vidik za izseljevanje.

Načeloma bi bilo treba izvesti izselitev iz najvažnejših krajev popolnoma. Vendar pa terjajo posebne potrebe naseljenih krajev, tudi najvažnejših, da se izselitev ne izvede popolnoma, marveč samo deloma.

3. Posamezno izseljevanje.

Najkoristneje in najlaže se izvršuje posamezno izseljevanje, t. j. tisto izseljevanje, ki se godi prostovoljno, po svobodni izbiri in odločitvi posameznih oseb ali rodbin. To izseljevanje je najboljše opraviti pred začetkom nevarnosti; lahko se pa vrši tudi ves čas nevarnosti. Na ta način so se dolžne izseliti rodbine vseh gmotno preskrbljenih oseb, kamor spadajo tudi rodbine večine uradnikov in drugih uslužbencev, ki živijo od stalnih in določenih dohodkov, najsi bi te osebe same morale ostati v izseljenem kraju na delu. Rodbinski poglavar je dolžan dati o tem točne podatke, brž ko se to zaradi razvida zahteva.

Tako je treba ravnati tudi s stvarmi, ki imajo posebno vrednost in se dajo odnesti.

4. Oddaljevanje.

Osebe in rodbine posameznih oseb z nestalnimi in skromnimi dohodki, ki morajo poglavitno iz tega vzroka ostati v vzajemni bližnji zvezi, naj se oddaljujejo iz kraja, kjer stanujejo, samo začasno in spravljajo v okolico, včasih samo toliko od stalnega bivališča, da morejo, če treba, tudi vsak dan priti v mesto na delo ali po potrebnem opravku. Paziti pa je treba na to, da sme za nastanitev oddaljenega števila prebivalcev doseči v vsaki vasi ali manjšem mestu številu doseljencev največ polovico normalnega števila prebivalcev v tistem kraju.

5. Zaklanjanje.

Za vse osebe, ki morajo ostati v važnih krajih in na svojem rednem delu ali zaradi opravljanja kake posebne službe

pri državni obrambi, mora biti pripravljeno zaklonišče v neposredni bližini kraja, kjer delajo ali se navadno mudé. Taka zaklonišča morajo nuditi dovolj varnosti.

6. O zaklanjanju vobče.

Ni treba misliti, da so zaklonišča potrebna samo v važnih krajih, ki so za zračne napade in obstreljevanje privlačni. To pa zato, ker so napadi iz zraka lahko tako nenadni, da je za izselitev ali oddaljitev iz naseljenih krajev lahko prepozno.

Ker pa v času bombardiranja ne sme nihče biti zunaj zaklonišča, razen za to posebej določenih oseb, je treba napraviti zaklonišča tudi v manj važnih krajih ne glede na to, ali je za take kraje določena oddaljitev. Ta zaklonišča so lahko tudi najpreprostejši rovi (na planem, po vrtovih itd.) ali pa pritličja ali najnižja nadstropja v poslopih takšna, kakršna so.

Kar se pa tiče oddaljevanja samega, se mora izvršiti v polnem miru in tako, da so ljudje in živali čim bolj porazdeljeni. Ostalo o gradnji zaklonišč glej v točkah 12. in 13.

7. Pristojnost za odreditev izselitve, oddaljitve ali zaklonitve.

Vsak izmed teh poslov se mora opraviti v največjem redu in miru. Vsak izmed njih povzroči veliko premikanje, in to še v času, ko je vselej zelo velikih, važnih in neodložnih drugih poslov, zlasti zaradi premikanja vojske.

Pri izseljevanju je premikanje najdaljše; zato ga je treba opraviti najprej. Naredbo za to mora izdati vlada po upravnih oblastvih. Toda v časih hudih zapletljajev je ne samo dopustno, marveč celo priporočljivo, da se preselijo rodbine, ki jim to ni težko, v varnejše kraje že prej, ker je od izdane naredbe do začetka premikanja vojske le zelo malo časa. Kdor bi do začetka premikanja vojske ne odšel v kraj, ki ga je prijavil, mora počakati, da se konča vojaško premikanje.

Če se odredi kar najnaglejši odhod, se je treba naglo odpraviti, najsi bi bilo to v začetku tudi peš, in počakati na prevozno sredstvo kje na poti.

Kraje, iz katerih se je treba izseliti ali oddaljiti, označujejo in naredbe za izvršitev tega izdajajo upravna in samoupravna oblastva. Oditi je treba vselej kar najhitreje in večino peš, zlasti na daljave manj ko 30 km.

Za slabotne in obolele osebe kakor tudi za daljave nad 30 km smejo oblastva rekvirirati potrebno število avtomobilov in avtobusov, če jih je kaj neuporabljenih za vojaške potrebe, in urediti način prevoza takih oseb.

Zaklanjanje v zaklonišču pa se vrši na znak za naznanjanje preteče nevarnosti, ki ga je bil določil krajevni odbor.

Tako v tem kakor tudi v prednjih primerih se je treba bodro lotiti izvršitve, toda brez vsakršnega nereda in razburjenosti.

8. Pristojnost za reševanje vprašanj o oddaljevanju prebivalstva.

Priprave za oddaljevanje prebivalstva morata opraviti sporazumno krajevno in policijsko oblastvo; o doseženem sporazumu pa sta zaradi soglasnosti dolžni zaprositi preko poveljnika vojaškega okrožja tudi za mnenje poveljnika divizijske oblasti. Ban pristojne banovine pa dá končno odobritev za izvršitev oddaljitev.

Kadar gre za večja ali velika mesta ali mesta na meji posameznih srezov, pa se oddaljitev ne dá izvesti v tistem srezu, kjer je naseljeni kraj, iz katerega se prebivalstvo oddaljuje, uredi ban tiste banovine vsa nastala vprašanja, ki se nanašajo na nastanitvene okoliše na ozemlju okolnih srezov. Če je treba razširiti okoliš tudi na ozemlje sosednje banovine, uredita zadevo sporazumno oba bana oziroma minister za notranje posle.

9. Izdelava načrta za izselitev in oddaljitev prebivalstva.

Ko se določijo važni kraji, iz katerih je treba prebivalstvo izseliti ali oddaljiti, priskrbi predsednik mestnega poglavarstva oziroma občine po svojem pristojnem pododboru skladno s točko 3. člena 15. uredbe o zaščiti pred napadi iz zraka podatke in uredi:

- a) katere rodbine in s koliko osebami naj se izsele (stalno);
- b) katere osebe morajo ali smejo ostati na svoji dolžnosti ali v svojih okoliših glede na zgrajena zaklonišča in na privlačnost ali občutljivost tistega naseljenega kraja za zračne napade;
- c) po tem, kar je razloženo pod a) in b), katere rodbine in s koliko osebami je treba iz mesta oddaljiti. Pri tem je predsednik mestnega poglavarstva (oziroma pristojni pododbor) dolžan izdelati tudi predlog o razporedu vsega prebivalstva

po njemu znanih, po potrebi pa tudi ovedenih razmerah v okolnih manjših naseljenih krajih in vaseh in po materialnih in drugih razmerah vsake rodbine posebej. Bliže, zbraneje in na eno mesto je treba pošiljati rodbine, ki so v hudih gmotnih razmerah in za katere naj skrbi predsednik mestnega poglavarstva oziroma občine.

Nato se izdelata načrt za odpošiljanje teh oseb po točki 7.

Naposled se razlože v načrtu natančni podatki o pogojih in načinu prehrane v vsem naseljenem okolju, o načinu preskrbovanja z vodo, kurjavo, razsvetljavo, o vzdrževanju zveze in reda, o zdravniški pomoči, o plačevanju najemnin za stanovanja, o varnostnih odredbah itd.

Po tem svojem načrtu so občine dolžne določiti po potrebi tudi zgraditev nekega števila barak ali koč in taborišč na bolj varnih mestih, v gozdcih ali gozdih, če se dá na ta način lahkó in zanesljivo rešiti vprašanje tako nastanitve kakor prehrane, vode, kurjave, razsvetljave in vsega ostalega.

Tako izdelani načrt se dostavi sreskemu načelniku, ki pregleda vse nadrobnosti postopkov v načrtu, vpiše svoje pripombe in odda svoje mnenje, potem ko je tudi na mestu samem preskusil njemu neznane podatke in dejstva, in ga predloži nato preko poveljnika vojaškega okrožja poveljniku divizijske oblasti za mnenje in končno banu v odobritev.

Banova odločba je dokončna.

Spremembe se smejo napraviti v načrtu po spremenjenih razmerah v posameznih krajih ali pri posameznih rodbinah, in to na prejete vloge ali pa po poročilih krajevnih ali banovinskih pododborov.

10. Kraji za izselitev.

V zvezi s točkami 2., 3. in 7. tega pravilnika se opravi izselitev prebivalstva povsem, kakor je razloženo v gornjih točkah 8. in 9., le da so kraji za izselitev bolj oddaljeni kakor pa kraji za oddaljitev. Za izselitev je treba uporabiti predvsem zasebne vile, pristave in hiše na samotnih krajih in posestvih, in to predvsem za rodbine tistih, katerih last so. Dalje hotele, planinske kočice, letovišča, kopaljšča, zapuščene hiše kakor tudi manjše naseljene kraje in vasi. Kolikor je potemtakem naseljeni kraj večji, toliko večji je tudi njegov okoliš za oddaljitev prebivalstva.

Upravnik mesta Beograda izdelata posebej za izselitev Beograda načrt o razporedu prebivalstva sporazumno z banom

dunavske banovine. Kolikor se na ozemlju dunavske banovine ne more najti dovolj prostora za izselitev Beograda, a je potrebno, da se uporabijo kraji tudi v drugih banovinah, odloči o tem minister za notranje posle.

Pri izbiri kraja za nastanitev izseljenih prebivalcev je treba zelo paziti na to, da niso ta mesta daleč od glavnih občil, da niso v večjih ali bolj izpostavljenih krajih na glavnih smereh, ki so izpostavljeni napadom iz zraka, in da imajo lahke in dober dohod do dobrih cest. Ob izseljevanju samem kakor tudi ob oddaljevanju pa je treba imeti na umu, da je glede na možnost nalezljivih bolezni zaradi znatno večje gostote prebivalstva treba posebno skrbeti za pitno vodo, možnost preskrbe z živili in enakomerno nastanitev po hišah in nastaniščih.

11. Način, kako se opravi izselitev.

Izvedba izselitve je bolj zapleten posel kot oddaljitev, ker se vrši izselitev v večjo daljavo in vsekakor stalno za ves čas zapletljavej ali vojne. Ob takih okoliščinah pa ne more biti lahko, pogosto pa tudi ne mogoče, da bi izseljenci obiskovali svoj dom.

Zato mora biti načrt za izselitev, ki ga izdelajo ista oblastva, kot so navedena pod točko 9., nadrobnejši in mora imeti potrebne podatke za vsako rodbino. Čas odhoda ni treba določiti; ali po številu rodbin in številu oseb je treba v kratkem času priskrbeti dovolj prevoznih sredstev — železniških voz, avtobusov, avtomobilov, kamionov in navadnih voz, ker se izseljevati ni moči peš. To vprašanje je treba v načrtu jasno načrtati in ga morajo za vsak kraj, ki ga je treba izseliti, posebej urediti ban in železniške direkcije, v Beogradu pa uprava mesta Beograda in beograjska železniška direkcija. Končno pa odloči o tem minister za notranje posle sporazumno z ministrom za promet.

12. Obvezna naprava zaklonišč.

Iz razloga, navedenega pod 6., se morajo napraviti zaklonišča v vsaki zgradbi ali pa v njeni neposredni bližini. Velikost, kakovost in vrednost zaklonišča mora biti primerna vrednosti zgradbe. Pri napravi zaklonišča v novih zgradbah ni da bi morala znašati vrednost najvažnejšega gradbenega dela pri zaklonišču več ko 2% vrednosti vse zgradbe; pri starih zgrad-

bah pa ni da bi morala znašati preureditev ali naprava novih oddelkov za zaklonišče več ko 3% vrednosti zgradbe.

Obveznost, napraviti zaklonišča v vsaki zgradbi, nalažajo téle okolnosti:

a) da je prav malo časa za odhod v zaklonišče, ker se dajo zaradi letalne hitrosti sodobnih letal javna zaklonišča malo uporabljati, zlasti kadar so prebivalci doma, kakor na primer ponoči, ob slabem vremenu itd.;

b) da dandanes nobena zgradba, naj je še tako močna, sama po sebi ni popolnoma varna kot zavetje pred bombami;

c) da so velike zgradbe vedno prej cilj za bombardiranje kot pa male zgradbe.

Iz teh razlogov mora v vsaki zgradbi ali blizu nje biti zaklonišče, uvaževaje, da je vsako zaklonišče trdnejše od zgradbe same, ker je vse ali po večjem delu pod zemljo. Vendar je verjetnost zadevanja z bombami iz letal zelo majhna, zaradi česar sta zavarovanje in varnost prebivalstva po zakloniščih nesorazmerno večji kot brez zaklonišča.

Po gornjem je naprava zaklonišč v posameznih zgradbah strokovni posel arhitektov in inženirjev-gradbenikov. Poslej se ne sme zgraditi nobena večja nova zgradba brez zaklonišča in tudi arhitekt ali inženir-gradbenik ne sme izdelati projekt ali načrt za zgradbo, ne da bi bilo v njem poskrbljeno za zaklonišče. Oblastva pa, ki odobrujejo zidanje zgradb, ne smejo odobriti dela po načrtu, v katerem ni tudi ustreznega zaklonišča za primer bombardiranja.

13. Vrste zaklonišč, njihova notranja ureditev in uporaba.

Zaklonišča so po svoji namembi in izdelavi lahko najrazličnejša: od najpreprostejše jame in rova (naravna zaklonišča) do najpopolnejše zgradbe iz ojačenega (armiranega) betona (umetna zaklonišča).

Umetna zaklonišča morajo po svoji velikosti, trdnosti in odpornosti v kar največji meri nuditi varnost:

a) proti tresku bomb, težkih po 10, 50, 100, 250 ali tudi 1000 kg, upoštevaje pri tem, kot da so napolnjene z najmočnejšim razstrelivom, zaklonišča pa odporna z vseh strani;

b) proti vdoru bojnih strupov; in

c) proti požarnim (termitskim, elektronskim in fosfornim) bombam.

Vsako zaprto zaklonišče, zlasti pa če je napravljeno pod zgradbo, mora imeti poleg enega vhoda tudi še enega ali več zasilnih izhodov.

Večja zaklonišča morajo imeti tudi več vhodov.

Ustreznost zaklonišča v vseh teh smereh se določa po velikosti in trdnosti zgradbe skladno z gornjo točko 12. Od velikosti in trdnosti zgradbe kakor tudi od števila stanovalcev pa je odvisna velikost zaklonišča, ker je treba računati na vsako glavo najmanj po 3 m³ prostora.

Zaklonišča proti bombam, težkim 50 kg, imajo lahko samo en vhod; zaklonišča za zaščito proti bombam do 100 kg teže morajo imeti dva vhoda, proti večjim in težjim bombam pa morajo imeti tudi tri ali več vhodov. Razen tega mora biti vsako zaklonišče preskrbljeno tudi s potrebnimi zdravstvenimi (higienskimi) in kemijskimi sredstvi, t. j. da se dajo vhod oziroma vhodi lahko hermetično zapirati, da ima vodo, eventualno vodovod, dalje stranišče in tako prirejen ventilator, da se dá hermetično zapirati, dalje aparat za prečiščevanje zraka ali bombe oziroma steklenice s kisikom in naposled sredstva zoper požar kakor tudi potrebno število stolov ali klopi za sedenje.

V vaseh in ostalih manjših krajih, ki so za zračne napade kaj malo privlačni, morajo biti napravljeni v bližini vsake hiše rovi za zavetje ali jame v brežini bližnjih hribov, dobro maskirane nasproti okolnemu zemljišču. Takim zakloniščem se mora odmeriti velikost po številu ljudi v hiši. Takšni majhni pokriti ali maskirani rovi v bližini vsake hiše dajo lahko več varnosti, kot pa trdnejša zavetišča v velikih zgradbah. Kajti verjetnost zadevanja iz letal je zelo majhna; rovi pa ščitijo, če si osebe, ki imajo tak rov, nadenejo masko, zelo dobro tako proti drobncem vseh eksplozivnih bomb kakor tudi proti bombam, napolnjenim s kakršnim koli strupom; le proti iperitu ne ščitijo, če niso pokriti.

Dohod k takemu zaklonišču mora biti zaznamovan s posebnim znakom (napisom) in ko se naznani nevarnost, se mora vsakdo, ki se mudi pri zaklonišču, vanje sprejeti, najsi tudi ne pripada zgradbi, h kateri zaklonišče spada. Znaki za zaznamovanje zaklonišč morajo biti ponoči v obliki slabo vidne (od zgoraj zakrite) svetlobe.

Ko se zaklonišče zapre, se ne sme prej odpreti, dokler se ne dá znamenje, da je nevarnost minila, zlasti če so se ob prejšnjih napadih že uporabljali bojni strupi.

14. Končne določbe.

Vse posle, katerih izvajanje določa ta del pravilnika, je imeti za posle najnujnejšega značaja in jim je posvečati po njih važnosti največjo skrb, ker dokazujejo notranjo sposobnost

države v času vojne. Če se kdo ne ravna po tem pravilniku, ima to zanj posledice, določene v zakonu o državni brambi in v uredbi z zakonsko močjo o zaščiti pred zračnimi napadi. Zato se je z določbami tega dela pravilnika dolžan spoznati vsak obveznik državne obrambe.

C. Zaklonišča za živino in za živila.

1. Posebna zaklonišča za živino, pa tudi za živila in druge potrebščine, ne samo proti bombardiranju, marveč tudi proti strupenim plinom bo moči bolj poredko graditi, ker je to zelo drago. Načeloma, kolikor to čas in razmere dovoljujejo, pa je treba imeti živino v času nevarnosti in zračnih napadov zunaj naseljenih krajev.

2. Če so prostori za živino in skladišča za živila in druge potrebščine na samotnih krajih in moderno urejeni, jih proti bombardiranju ni treba zavarovati, ker so neposredni zadetki manjših objektov iz letal, kakršni pač ti objekti utegnejo biti, samo slučajni. Največ kar se dá storiti, je to, da se napravi okrog takih objektov 1 do 1.5 m debel in visok nasip iz zemlje, da se tako zaščiti objekt pred neposrednim treskom, kadar se razpočijo bombe v njegovi bližini. Taki objekti se dajo prav lahko zaščititi proti bojnim strupom s tem, da se zadelajo vse odprtine z mokrimi zavesami, cunjami in gunji, kakor se to godi tudi pri zakloniščih za ljudi.

3. Ali najboljše se zaščiti živina s tem, da se odpravi, porazdeljena in v manjših skupinah, iz naseljenega kraja. V vsakem primeru posebej je treba proučiti okolnost, da se od danega znamenje o preteči nevarnosti sovražnih letal pa dokler se ne pojavijo, spravi ali odžene živina najmanj 500 metrov od naseljenega kraja. Določiti se morata smer in kraj, kamor je živino spraviti, pri čemer je gledati, da je to predvsem kaka vzvišina, nato gozd, ograda, sadovnjak, dobrava ali temu podobno, po možnosti vselej na vzvišenem kraju. Na znak o pojavu sovražnih letal je treba živino brezpogojno spraviti iz hleva. Zbirati živino ni dopustno, ker je živina posebno dober cilj za bojne strupe iz letal.

4. Velika gostota iz letala nad naseljeni kraj vrženega strupa in slab veter iz smeri naseljenega kraja sta lahko nevarna tudi na omenjeno daljavo 500 metrov. Tedaj je treba pognati živino še za 500 do 1000, pa tudi več metrov naprej od vasi ali pa jo odgnati vstran iz smeri vetra.

5. V nekaterih primerih je potrebno, da se zaščitijo posamezne živali ali tudi cele skupine živali s posebnimi maskami, ki se izdelujejo nalašč za živino. Tako bi kazalo zaščititi dragocene živali ali tiste živali, ki morajo vsekakor ostati na svojem mestu (kakor n. pr. živali vojaških edinic v času boja ali tiste živali, ki se iz določenih razlogov ne morejo odgnati iz naseljenih krajev). V takih primerih se napravijo lahko za take živali v naglici maske kakor za ljudi, kakor je to navedeno v oddelku A., točki 4., četrtem odstavku tega dela pravilnika. Razen tega so za take živali lahko pripravljene gumirane odeje in gumirane golenice, ki jih je treba nataktni na noge, če so živali v času bombardiranja zunaj, ker so bojni strupi v obliki tekočine (iperit, lewisit itd.) prav tako nevarni za živino kakor za ljudi.

6. Če se živina in druge potrebščine ne dajo v skladiščih zanesljivo zaščititi proti bojnim strupom, se zavarujejo s posebnimi pripravami ali posebnim vkladom. Tako n. pr. so:

a) živila, spravljena v zavarjenih pločevinastih škatlah, kakor n. pr. vse vrste konzerv in prepečenec, če ni samo v lesenih zabojih, so prav dobro zaščitena proti vsakemu bojnemu strupu. Če so bile konzerve vnanje na škatlah oškropljene, zlasti z iperitom ali s katerim koli tekočim strupom, jih je treba očistiti s klorovim apnom v prahu in dobro sprati v veliki množini vode;

b) živila v hladilnikih se dajo hermetično zapreti s tem, da se zadelajo spoji ali stiki z vložki iz usnja ali tkanine, kakor se to opravlja pri vratih in oknih;

c) iperita, arzina in drugih strupov se dá hrana obvarovati s tem, da se zavije v povoščeno platno ali parafinski papir, nato pa dene v vrečo, namočeno v lanenem olju. Vsi ostali bojni strupi se dajo dovolj lahko odstraniti s tem, da se hrana dobro spere, očisti in prezrači;

č) suho hrano, ki nima v sebi vlage in je ne oddaja, kakor fižol, krompir, riž itd., ščitijo dovolj tudi navadni leseni zaboji, oblepljeni na stikih in razpokah s papirjem.

7. Treba se je izogibati napravi prevelikih skladišč in pa na izpostavljenih krajih, zlasti poleg vojaških objektov. Moderna skladišča bi se morala dati tudi hermetično zapirati. V taka skladišča strupeni plini, kadar so v obliki pare, ne morejo prodreti, da bi bili nevarni za predmete nezgotovljene hrane.

8. Vse spredaj navedeno o hranjenju človeške hrane velja tudi za živalsko krmo, le da je le-tó teže obvarovati, zlasti iperita. Zlasti težko je obvarovati seno, slamo in pašnjo, ker so ti deli živalske krme skoraj vselej na odprtih prostorih.

9. Tekočine in tekoča hrana vobče se laže zastrupijo ko druga živila. Zato se morajo hraniti v hermetično zaprtih posodah, sodih, vrčih, kanglah, pločevinastih škatlah in zabojih. Vodnjaki morajo biti pokriti s cementno ploščo.

10. Zato se je treba izogibati uporabi vode iz odprtih posod ali vodnjakov ali lokev za živino, kamor so bili bojni strupi morda vrženi.

11. Z iperitom ali arzini zastrupljena hrana in voda se ne dasta popraviti. Zato se tako zastrupljena hrana in voda ne smeta uporabljati ne za ljudi ne za živino. Tako hrano je treba sežgati ali posuti s klorovim apnom in globoko v zemljo zakopati, vodo pa razliti na kraju, ki je ljudem in živalim nepristopen. Kopice (stogi) sena, ki so manj oškropljene z iperitom, se smejo uporabljati, če se odstrani dovolj debela gornja plast, ostalo seno pa razmeče in dovolj prezrači. Toda v vseh primerih, ko je bila hrana v ozračju kakršnega koli strupa, je dobro povprašati strokovnjaka-zdravnika ali veterinarja in kemika za mnenje. Ti morajo določiti, kako je ravnati glede čiščenja in uporabe take hrane. Če to ni mogoče, se sumljiva hrana ne sme oddajati, preden se ne napravijo poskusi na živalih (živali ne marajo rade z bojnimi strupi zastrupljene hrane).

12. Vsaka hiša mora imeti zalogo hrane in najvažnejših živil za teden dni, živilske trgovine pa za mesec dni, ker se zaradi porušenja in zastrupljenja lahko zgodi, da so velike množine živil v velikih skladiščih nerabne.

Slovenska knjižnica

6K M

B 1375

66009006882

COBISS ©